« بوزانتيون »
ارمنيجه يوى وسياسى غزته . صاحب امتياز ومدير مسؤلى
بوزانت كيتچيان
مطبعه سنده‌سى باب عالى جاده‌سنده ٣٨ نمرولى دائره‌ده مخصوصدر

ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔԱՆ ՓԱՐԱ — ՔԱՆ ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մէճ. վեցամսեայ 3 ½, եռամսեայ 2։ —Արտասահման 40 ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10։ Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բայց ի նոսթ Լոքալէ։

ԶԱՏԻԿ ԹԻՒ 275 — Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1897 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 23/5 ՀՈԿՏ. — 4 ՃԷՄԱԶԻ ԻԻ, ԼՎՎԼ 1315 — 23 ԻԼՈՒԼ 1313 — Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 275

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻԶԱՆԴ ՓԷԶԵԱՆ
Թղթակից թերթին կ'ստորագրէ միմիայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն դրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՀՐԷԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆ
Ի ԳԵՐՄԱՆԻԱ, ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Դէպքին մէջ կոմը

«ՎՌԱՄ» նոր տեզեկութիւններ առաւ եւրոպեան մի քանի երկիրներու մէջ հակահրէական պայքարի արդի վիճակին վրայ։ Զոյց տուաւ թէ Գերմանիոյ, Աւստրիոյ և Ֆրանսայի մէջ ինչպիսի առարկութիւններով Հրէից դէմ կ'վարուին հակահրէականք։ Հոգ տարաւ նաեւ ճշդելու թէ նոյն խնդիր Թուրքիոյ մէջ գոյութիւն չունի։ Թէպէտ խընդրոյ վերաբերութիւն չունի մեր երկրին, այնու հանդերձ իբրև ընկերական և միջազգային կարեւոր հարց մը, կ'արժէ որ երկու խօսք ըսենք։

Մեզ այնպէս կ'ծուի թէ վէճն ամէն քանէ առաջ հաճի խընդիր մ'է։ Հրեան սատկապէս կը մրցի ժողովրդեան միւս տարբերուն դէմ, որը աւելորդ է ըսել քրիստոնեաներէ միայն կ'բաղկանան վերոյիշեալ երկիրներուն մէջ։ Չեն արիական ծագումէ չունեցող միակ տարրն է սեմականն, և սեմական տարրն ալ հոն ներկայացուած է հրէականով միայն։ Այս պիտոյտ ծական պարագան է միայն որ հարի կռիւը վերածեր է ցեղի ոչ կրօնի խնդրի։ Ապա թէ ոչ, անկրօնները, Վոլտէրականները չատ աւելի անվայել լեզուով խօսած են Քրիստոնէութեան դէմ, բայց կարծիքի ազատութեան դրոյին ներքեւ, չեն հրաւիրած իրենց վրայ Հաւատացեալ Հրէից դէմ ոտքի։

Գալով ազատ արհեստներ բանեցնելու ամբաստանութեան, ատիկա ապա չէ, բայց աւագ ծագումը պէտք է փնտռել միջին դարերուն մէջ, երբ Հաւատացեալներ կը հալածէր Հրեաներն, իրեն թիկունք ունենալով աշխարհական իշխանութիւնը։ Պատմութիւնը կ'աւանդէ թէ Հրեայք այն ատեն պարտաւորուեցան այնպիսի առեւտուրներու պարապելու զորս գաղտագողի ի գործ դնել կարելի ըլլար։ Ցեղով մը չկապուելու և ապրանքնին հապարակայ աչքին տակ չդնելու համար կին ներքեւ գտնուեցան։ Ուստի, ամանք սեղանաւորութիւն ըրին, որոյ դրամագլուխը դիւրատար է, և հաստատեցին փոխանակագրի գրութիւնն, որով դրամագլուխներ հեռաւոր քաղաքներ կ'փոխագրուին առանց հոտառ մը ժխտական։ Ինչ որ կ'ըսուի, այն ատորին արհեստներուն պարապեցան որը արդէն գաղտագողի ի գործ կ'գրուին։ Բայց հողագործութիւնը չեղան, երկրագործութիւնը չըրին, արհեստաւոր չցացին։ Ի այն ատեն հարկ կ'ըլլար իրենց հարստութեան չափը ցուցնել կամ մշտապես կապուիլ այնպիսի երկրի մը կամ քաղաքի մը ձգտակ վիզը կրնային արտագաղթել։ Շուկայի մէջ խոհեմութիւն չհամարեցին վախնալով որ քրիստոնեայք չկողոպտեն իրենց խանութներ։

Արդ, պատմական հանգամանք երեւոյթ մ'է որ միջավայրը կ'բարձրացնէ կամ կ'ստորնացնէ սահմանափակ տարը մը, որ ինք այն միջավայրն ըստ կամս վոլոխելու չափ թուաւոր կամ զօրաւոր չէ։ Դարերու հալածանքն անչուշտ մինչեւ մէկ ատենն պատահանաւոր էՀրէից անկեալ բարոյական վիճակին համար որ իրենց երեսը կ'զարնուի։

Բայց ինչ որ ըլլայ Հրէից բարոյականութեան ատենքնը, չէ՞ մի որ Աւստրիոյ, Գերմանիոյ և Ֆրանսայի մէջ մրցումն ազատ է, և օրէնսդիր իշխանութիւնն Հրէից մեղանչորհ չէ տրուած երբեք։ Ընդհակառակն, միշտ քրիստոնեայ կամ ոչ-հրեայ տարրը չէ որ դրած է իր ուզած օրէնքները։ Կարելի՞ է ըսել թէ հրեայ չօլերը կ'կաշառեն իշխանութիւնները ի Ֆրանսա, Գերմանիա և Աւստրիա, օրէնքներն իրենց է նպաստ մեկնելու։ Ձշմարտութիւնն այս է որ դարերու հալածանքին մէջ հրեայ ցեղն ինչ ինչ յատկութիւններ կազմած է, որք հիմա չատ օգտակար կ'ըլլան իրեն։ քրիստոնեայ տարրերու դէմ իր մրցման մէջ։

Նախ, գրամին ոյժն ուրիշ ամէն ժողովրդէ աւելի դիտեն, ուստի չանք չեն խնայեր գրամ չահելու և պահելու։ Ամէն կնճռմէ հարուածուելով, միակ պաշտպանութիւնն ու վախճարութիւնը գրամին մէջ գտեր են։ Քրիստոնեան իր քրիստոնեայ կառավարութենէ և երկրին քրիստոնեայ վնասմանութենէն չատ բաներ կ'ակնկալէ։ Հրեայք ամէն յոյս գրամին վրայ դրեր են Ինդրամ տալով չատ մը փորձանքներէ ձերթ ձեացեր են։ Սկզբունքներն օգուտ չեն ունեցեր իրենց։ բայց գրամն յատկին ճշդնաժամներու մէջ իրենց օգնութեան հասեր է։ Այժ է պատճառն որ սկզբունքի, իտէալի կարեւորութիւն չեն տար, և ամէն բաղձանքի յրացգկը գրամին մէջ կ'փնտռեն։ Գերբադոյն նպատակը գրամն չահիլն է իրենց համար։—Քրիստոնեայ հրեւելիներու շահայլ և չուպայտ կանքն ամէն ժամանակ Հրէից միջոց տուեր է չահաւորապէս գործածելու իրենց գրամ։ Ծանր տոկոսներ գրեր են, քրիստոնեաներէն իրենց ունեցած առաջարկները գասալու գնաւորելու և վանդն ի մէջ բերելով։

Երկրորդ, վերջին ծայր խնայող են, երկու տարբեր պատճառաւ։ Նախ, գի միջին դարերուն մէջ վարժուեր են խեղճ ապրելու, քրիստոնեաներէ ծածկելու համար իրենց հարստութիւն։ Հետեւապէս, գծուծ կենցաղավարութեան մէջ անվարժ չեն արդէն։ Եւ յետոյ, դրամն, իբրեւ կեանքի մեծագոյն նպատակն, այնքան կ'սիրեն որ ո՛և է կերպիւ ձեռքէ չհանելու միջոցները կ'վարհին։ Ա՛ս ալ ստուգուած երեւոյթ մ'է որ նախ և առաջ դրամագլուխ մը կազմելու համար կծծութիւն պէտք է. բայց տարիներ անցնելով դրամագլուխը կազմուելէ ետքը, կծծութիւնն ալ երկրորդ բնութիւն դարձած ըլլալով, կ'չարունակուի, թէեւ այլ ևս անոր պէտք ծագած չըլլայ։

Երրորդ, պատմական նոյն երեւոյթները Հրէից մէջ զօրեղ հաւերաչխութիւն հաստատեր են, որով զիրար կ'բռնեն, ձախողութեան դէմ զիրար կ'պաշտպանեն, կ'ապրեցնեն, և երբեք Հրեան Հրէի դէմ չի մրցիր ի նպաստ Քրիստոնէից, մինչ Քրիստոնեայք զիրար կ'ըզկտեն։

Զորրորդ, ինչպէս Արաբներն, Հրեաներն ալ ի բնէ սրամիտ են, արագ ըմբռնում ունին, և չբնապատող հանգամանքներուն յարմարելու դիւրաթեքութիւն։ կ'տեսնենք որ առանց մեծ յոգնութեան կ'սովրին մի քանի լեզուէ գործնականին մանաւանդ հետամտելով իրենց զաւակաց կրթութեան մէջ։—Նոյն գիւրաթեքութիւնն իրենց ազ միայն մաքին ազ և բարոյականին վրայ կ'երեւի։ ճարպկութիւն, յամառ աշխատութիւն, սակաւապիտութիւն, հնարիմացութիւն կենցաղավարութեան, կամ պարագայից յարմարելու դիւրաթեքութիւն, ու մանաւանդ ջղային դասախարակութիւն զաւակաց։

ԿԻՒՐԱԿԷ ԱՒՈՒՐ
ԱՐԱԲՈՂՈՒԹԵԱՆ ԱՒԹԻՒ

Բարձրաստիճան եկեղեցական մը հետեւեալ չահեկան յօդուածը ղրկած է մեզ.

Խոչընդէլ Տէր, — Թոզլով որ երբէկի փաղաւոր հանդիսն այլք նկարագրեն, ես կ'ուզեմ քանի մը խօսք բուն արարողութեան և այս մասին չըլլած կարծիքներուն վրայ գրել։ Եթէ կը հաճիք հրատարակեցէք։

Եկեղեցին սկզբանէ ոչ մէկ մարդու ապահովութեան կուտայ վարձատրութեան համար, այլ իբրեւ լոկ գործ և պարզ ծառայութիւն կը յանձնէ անոնց միայն՝ որ բոլոր անձամբ կը նուիրուին և կարողութիւն ունին։ Ուրիշ կերպ մտածել հակասութիւն է. զի եկեղեցին աչխարհի կը նկատէ ապարէզ գործոյ, անցաւոր այս կեանքը միջոց ծառայութեան. իսկ վարձքը վերապահեալ երկինքն՝ որ իբրեւ պակ պիտի հաստատուի լաւ ծառայողին։— Ես նուիրեալ եմ, ըսաւ Ս. առաքեալը, մահս ալ մօտեցած է, աղէկ աչխատեցայ. ընթացքս կատարեցի. այսուհետեւ կը մնայ որ արդար դատաւորս՝ իրաւացի պակս ինձ վճարէ։

Ըստ այս սկզբանեկեղեցին նախնական արտօնութիւն մը կուտայ վարդապետելու կրօնաւորին՝ որ բաւականաչափ հմտութիւն ունի, եւ կը կոչէ տաճարը ընդունելու։ Այս վարդապետին կուտայ լիազօր արտօնութիւն վարդապետելու, երբ կատարեալ և խոր հմտութիւն ունի ոչ միայն ուղղութեամբ խօսելու ճըշմարտութեան բանն, այլեւ անոր փաստաբանը լինելու ընդդէմ հին և նոր առարկութեանց, և ազգի ազգի մտային մոլար խլրտմանց, և կ'անուանի Ծայրագոյն վարդապետ։ Մայրագոյն վարդապետի կուտայ հովութիւն ի վերայ գաւառի կամ գիւղախմբի՝ երբոր Հայրապետը կամ պատրիարքը չի հասնիր լինքն անձամբ դիտելու, կառավարելու և պահպանելու նոյն գաւառի կամ գիւղախմբի հաւատացեալներն, և կ'անուանի եպիսկոպոս (Հայերէն՝ վերակացու)։

Ա.հաւասիկ սկզբունքը։

Ասիկա հիմ բռնելով մեր գատողութեան, իրաւունք կ'ունենա՞նք հետեւցնելու թէ Ս. Գաթրիարքն ա ճապարեց, Դպրեվանքի վարդապետներուն Ծայրագոյն վարդապետի առաջման տալով։ Չեմ կարծեր։

Մահակ—Մեսրովպի մրցանակաբաչխի օրն առաջին անգամ տեսանք՝ որ տաճկաստանցի վարդապետ մը մրցանակի արժանացաւ, ծաճախպատուա դրքի վրայ դրած պատմական, քանասիրական, աստուածաբանական և մարդախօսական ընդարձակ ճառովը։ Այս երեսատարդ վարդապետն և իր հաւասարները չեն՝ որ Ծայրագոյն վարդապետի արժանութիւն տուացան։

Ս. Աւետարանը կ'ըսէ, ով որ ունենայ՝ տուր պիտի տրուի, իսկ ով որ չունենայ՝ ունեցած քիչն ալ տրվի պիտի, այնպէս տաճառ, այս ձգտելն,՝՝ ծոյլ և դանդաղ եկեղեցականՙ որ ծաճախպատուա դրքառն աչխարհաբար թարգմանելու չափ իսկ կարողութիւն չունի, սակայն Մաչտոցն կը կոչուի, այնպէս կ'տառբազդէ, և այնպէս չգրուած նամակներն իբրեւ անպատչաճ՝ ետ ալ կը դարձնէ, և նախչուն փիլոնով կը հրճուի, այն եկեղեցական որ հավուռ Հայոց նուիրական պաշտօնը ձգելով՝ կուգայ Պոլիս մեռելական թաղերի գլուխ կը բազմի, սակայն տակաւին եպս. կը կոչուի, այսինքն վերակացու՝ չգիտեմ ո՛րու և ինչ բանի. վիճակդ գնա՝ կ'ըսեն՝ չերթար, ուրիշ վիճակ գնա՝ կ'ըսեն՝ հոն ալ չերթար։ Արգարութիւն չըլլա՞ր մէկին ձեռքէն գաւազանն և միւսոյն գլխէն թագն առնել, և ուակէց եկան հոն՝ այսինքն իրենց ընտանեաց տուն՝ վերադարձնել։ Անիրաւութիւն չըլլա՞ր զլանալ գիտական իրաւունք մը՝ վարդապետին՝ որ հմուտ է, վարդապետին՝ որ այս ինչ գաւառ գնա՝ կ'ըսեն՝ յօժարութեամբ կը պատրաստուի, կ'երթայ։

Պարագայ մը կայ՝ այն ալ չմոռնամ գրել. ես չատ հետաքրքրութեամբ դիտած՝ սակայն չեմ տեսած մեր քարոզիչ վարդապետներուն և եպիսկոպոսներուն սենեակը քանի մը դիրք քով քովի։ Դպրեվանքի վարդապետները տարի մը չէ՝ որ Պոլիս են և քարոզչութեան պաշտօնով քանի մը գրամ հազիւ ունին ձեռքերնին, իրենց սենեակներ ազգային և օտար լեզուի պիտանի գիրքերով և պարբերական թերթերով լեցուն են։ Ես այցելեցի, տեսայ և ուրախութենէս աչքերս արցունք լցուեցան՝ երեւակայելով թէ ինչ պիտի ըլլան ապագայի մէջ այս բարի և երիտասարդ վարդապետներն. և ո՛րչափ լաւ պիտի կրնան ծառայել իրենց հազմակարօտ ազգին։

Նախանձը մեկդի. աչխատելու են եկեղեցականները։ երեսպաչտութիւնը մեկդի. չիտակը խօսելու ենք մենք ալ։

ԴԻՏՈՂ Մ'Ը

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆ Ց'ԵԻԴՈՒԿԻԱ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲԻԶԱՆԴԻՈՆԻ»Ի.)

ԵԻԴՈՒԿԻԱ, 11/23 Սեպտ. 97.

Թոքատի հայոց մէջ բաւական կանուխ սկսած է ճանչցուիլ կրթութեան կարեւորութիւնն, որով նոյնքան կանուխ սկսած է մտաւորական չարժում մը։ Ներկայ ազգային վարժարանի չինութեան թուականէն սկսեալ կ'նշմարուին չանքեր հին վարժոցներու աւանդական դրութենէն դուրս ելնելու։ Այս վարժարանը կառուցուած է 1860ին, յանուն Ս. Ոսկեանց. իսկ ժողովուրդը ձեխոտան կ'կոչէ զայն մինչեւ ցարդ։ Ասկէ զատ քաղաքին մատակայ Ս. Զովակիմ-Աննայի վանուց մէջ երեք անգամ փորձեր եղած են ժառանգաւորաց վարժարան մը պահելու, ազգային անգամ չատ կանուխ 1833ին, յետոյ 1841ին և աւելի վերջերը 1867ի առեններն, որ սակայն եռանդ անգամուն ալ խիստ կարճատեւ կեանք ունեցած է։ Այս վարժարանին կ'պատրաստուին հինգերէն մեացած մեր քանի մը Գիտուսիկները։ 1870ական թուականներուն կրթական գործին ալ աւելի մզում տալ սկծուած է, այնպէս որ եղած է առեն մը որ Թոքատ ուներ հաւասարեալ դպրոցն՝ հասկաւորներու համար, և լարարի ու ընթերցարանի պէս բան մ'ալ մինչեւ այդ թուականները ձեմարանի չէին քին այլ եւ այլ մասերուն մէջ կ'գըտնուէին իրարմէ անկախ քանի մը դպրոցներ, ազգային կամ անհատական։ 1878ին մինչեւն չէնքին մէջ համախմբել այդ քանի մը դպրոցներու ուժակորթարան մը, մասնակարթարի եկեղեցեաց եւ վաճառէրից հասոյթներով, որ ազգային վարժարան անուան տակ անկէ ի վեր մինչեւ ցարդ կ'չարանակէ։ Այդ թուականը, Թոքատի համար, վարժարանական հին դրութեան, Սոպհոսին, Նաբէլին ու ֆալախային վերջնական անկման թուականն է։ Դարձեալ այդ թուականներուն՝ այն է 1870ի առեններն քանի մը ուսումնասէրներու նախաձեռնութեամբ բացուած է վարդուհեան անուամբ աղջկանց անկախ վարժարան մը որ ազգէն որ եւ է նպաստ չէր ընդուներ եւ որ բաւական արդիւնաւէտ ընթացքով մը կրցած է իր գոյութիւնը պահել մինչեւ 1886ի առեններն։ 1880ին խումբ մը դպրոցասէր ազգայիներ վճռելով՝ իրենց նիւթական օժանդակութեամբ բացած են Ներսեսեան անուամբ մանչերու անկախ վարժարան մը բարձր. նախակրթարանի ծրագրով։ Այս վարժարան հետզհետէ առաջ երթալով՝ բաւական փայլուն դիրք մը գրաւած է, բայց դժբախտաբար միայն մէկ կարգ ընթացաւորտ ունէ յետոյ՝ 1888ին դադրած է ուրոյն գոյութիւն ունենալէ, ձուլուելով ազգ. վարժարանին հետ։

Այս չարքին մէջ հարկ չէ մոռնալ նաեւ Ձիղուխիոց և Բոզքալանների վարժարանները, ուր կ'յաճախեն նաեւ հայ տղաք։ Ձիղուխիղները 1883ին վերջնապէս հաստատուած են այս տեղ և անոնց վարժարանն այդ թուականէն իվեր գոյութիւն ունի։ Իսկ բողքականներու վարժարանին սկիզբը չատ հին է, թէպէտ և քանի մը տարիներէ իվեր ալ բոլորովին փակուած է։ Այս երկու վարժարաններն ալ միչտ աննչան մեացած են եւ անոնց ազդեցութիւնը չատ անզգալի է մեր իմաստական վիճակին վրայ։ Ինչպէս կ'երեւի՝ կրթական գործին համար բաւական եռանդ ու չարժում տեսնուած է Թոքատի Հայոց մէջ ալ կանուխէն սկսեալ, բայց դժբախտաբար այս եռանդը չուտ մարած է։ Մանաւորելով մեր խօսքն ազգային վարժարանին վրայ, որ 1888է վերջը Թոքատի միակ երկսեռ վարժարանը մեացած է, մէկ կողմէ մանչերու և միւս կողմն աղջկանց յատկացեալ, պէտք է ըսել թէ սա անուանապէս բարձրագոյն նախակրթարանի մը ծրագիրն ունենալով հանդերձ՝ կարող եղած չէ յարատեւ կանոնաւորութիւն մ'ունենալ, ինչքան ալ մերթ ընդ մերթ վարանցիկ և ասուպային փայլեր ունեցած է։ Այսչ՞ափ տարուան վարժարան մը միայն 1885 ին մէկ կարգ ընթացաւարտ գոլոր կրցած է տալ, եւ ամէնն՝ այսքան...։ Երբեմն կուսակցական վէճեր, երբեմն ուրիշ պարագաներ, եւ ամէն առեն հասոյթներու անբաւականութիւնն արգելք եղած են եւ կ'ըլլան վարժարանը բարեկարգ յարատեւութեան։ Մինչդեռ այդ միակ վարժարանը կատարելապէս անբարեկարգ վիճակ մ'ունի՝ և նիւթական անձկութեան պատճառաւ օրէ օր փակուելու վրայ է, իսկ ժողովուրդն և անոնք իսկ՝ որոց անկ է վարժարանի հոգածութիւնն, ամենքն ալ անտարբեր կեցեր են ոչ դարման մը չեն խորհիր։ Կ'տեսնեմ՝ թէ որքա՜ն ալ քանի երեսուն տարիներէ ի վեր ուսմունք, դպրոց բառերը կ'յեղեղուին ամէնուն բերնին մէջ, սասվ հանդերձ Թոքատի Հայերը առաքին լրջօրէն ըմբռնած չեն կրթութեան կարեւորութիւնն, եւ թէրեւս աւելի իրենք տեսակ մը նորութիւն փարած են այդ գաղափարին, չպէտք է ըսել թէ Թոքատցիք մեծ հակում ունին ամէն տեսակ նորութիւններուՙ բայ ի կրօնական նորութիւններէ)։ Ասոր իբր ապացոյց կրնանք մէջ բերել թէ քանի մը բացառութիւններէ զատ Թոքատէ դուրս տեղերու և Եւրոպայի կամ Ամերիկայի մէջ Թոքատցի մեռաննողներ գրեթէ գոյութիւն ունեցած չեն դեռ մինչեւ վերջին տարիներ, ինչու որ մեր ծնողքներուն խիստ դժուար կուգայ կրթութեան համար դրամ տալը, մինչդեռ մեր քովիկը գրտնուող Սեբաստիան Եւրոպայէ կամ Ամերիկաւէ եւած տաւրը[illegible] սարանի եւ այլ վարժարաններու ընթացաւարտները, թէպէտ եւ պէտք է ըսել թէ Սեբաստիոյ վարժարաններն ալ մերթէն աւելի յառաջդէմ վիճակի մէջ չեն։ Մէկ խօսքով Թոքատ այսօր իմացական տեսակէտով չատ ետ մնացած է նոյն իսկ այնպիսի գաւառներէ որք իրմէ չա՛տ հեռն ունեցած են մտաւորական զարթնումի։ Ինչպէս դակ ճշմարտութիւնն յայտնած ըլլալու համար՝ հարկ է ըսել թէ այս տարի ծնողքներու վրայ նորօրինակ ոգեւորութիւն մը երեւցաւ իրենց տղաքը բարձր դպրոցներ ղրկելու, եւ իբր արդիւնք այս ոգեւորութեան՝ 20 է աւելի աշակերտներ ղրկուեցան վերջերս Մարսուանի բողքական գոլէճը։ Այսիկա տեսակէտով մը ինչքան ալ ուրախալի երեւոյթ մ'է, ուրիշ քանի մը տեսակէտներով ալ արտասովի է։ Թէ ծնողքներ նիւթական զոհողութիւններ յանձն առնելու չափ սկսած են զգալ ուսման պէտքն, ինչու՞ թէ իրենց վարժարանին համար չեն ընծեր նոյն զոհողութիւնը։ Այս 20 տղոց համար տարեկան 300 օսմ. ոսկի պիտի ելնէ իրենց ծոցէն։ Այդքան գումարով մը կարելի էր նոյն իսկ ազգային դպրոցն գոլէճ՝ ուրկէն կրնար վարժարան մը պահել Թոքատի մէջ։ Իսկ եթէ այդ գումարին կէսը, մէկ երրորդն ցօժարէին իրենց կողմէ աւելցնել ազգ. դպրոցի ներկայ անբաւական ելեւմտացոյցին վրայ՝ ապահովապէս այն ատեն դպրոցին բարեկարգ յարատեւութիւնը կ'ապահովուէր, եւ կարելի կ'ըլլար գոլէճի պէս բան մ'ընել զայն։ Բայց ատոնցմէ ո՛չ մէկը չըլլար՝ անոր համար որ հայրաչխութեան ոչին կ'տեսնէր մեր մէջ։ Գալով Մարսուանի գոլէճին՝ որքան ալ լաւ գաղափար ունենանք այդ հաստատութեան վրայ՝ միշտ կ'մերժենք ձուլինք մտածել սակայն թէ թոքատ հաստատութիւն մ'է, ուր աւանդուած կրթութիւնը բնականաբար տոհմային չի կրնար ըլլալ։ Թէ ընդհանուր ակնարկով մեր այս քսան-երեսուն տարուան դպրոցներն ու անոնց չյաջողիլ մտաւորական չարժումն ի՛նչ արդիւնք ունեցած են, ցաւալի է ըսել թէ ոչի՛նչ օգտակար և չա՛տ բան ընդհակառակ։ Այսօր նոր սերունդ մ'ունինք որ այդ դպրոցներու սեմէն անցած է, եւ որ ուրիշ կերպով չի յատկանչուիր բայց եթէ զարմանալի ունայնամտութեամբ, չինծու զգացումներով, եւ նկարագրի բացարձակ չգոյութիւնով։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՒՆԿԱՓՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ա. Ս.

Ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 19-ին, ժամը 4-ին կէսօրէ յետոյ, Ս. Ղազարու վարժարանի սրահին մէջ։ Ներկայ էին 30 անդամներ։ Ժողովը կը վարէր Ա. Ս. Ս. Ընկերութեան Կեդրոնական Վարչութեան նախագահ Տ. Գրիգոր Զօհրապ։

Ժողովի նպատակն էր Ա. Ս. Ս. Ընկերութեան Կեդրոնական Վարչութեան տարեկան հաշիւներուն քննութիւնը։

Ընդհանուր քարտուղարը կարդաց Կեդրոնական Վարչութեան տարեկան տեղեկագիրը։ Ան կը պարունակէ հետեւեալ տուեալները։

Ընկերութիւնը 1896-ին ունէր 1,200 անդամներ։ Ասոնցմէ 1897-ին մեռան 10 հոգի, 200 հոգի ալ ազատ կամաւորական ընկերութենէ։ Ուրեմն 1897-ին ունէր 990 անդամներ։

Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը 1897-ին ունեցաւ 3 նիստ։ Կեդրոնական Վարչութիւնը ունեցաւ 12 նիստ

ՀԱՅԿՈՄՀԱՏ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕՐԳԱՆԻ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԿՈՄՀԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿՈՄՀԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ

Հասցե՝ Երևան, Աբովյան 1։ Հեռ. 56-20-00, 56-20-01։ Էլ. փոստ՝ hayk@hayk.am

Տպագրվում է շաբաթական 6 անգամ։ Ինդեքս՝ 63000։ Գրանցման վկայական՝ 0001.120.0.00։ Պատվեր՝ 1։ Տպաքանակ՝ 1000։ Ստորագրված է տպագրության՝ 23.12.2025։ Ծավալը՝ 4 տպ. մամուլ։ Տպագրվել է «Հայկական ժամանակ» ՍՊԸ-ում։ Գին՝ 1 դրամ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕՐԳԱՆԻ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԿՈՄՀԱՏ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕՐԳԱՆԻ ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԱՅԿՈՄՀԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿՈՄՀԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ

Հասցե՝ Երևան, Աբովյան 1։ Հեռ. 56-20-00, 56-20-01։ Էլ. փոստ՝ hayk@hayk.am

Տպագրվում է շաբաթական 6 անգամ։ Ինդեքս՝ 63000։ Գրանցման վկայական՝ 0001.120.0.00։ Պատվեր՝ 1։ Տպաքանակ՝ 1000։ Ստորագրված է տպագրության՝ 23.12.2025։ Ծավալը՝ 4 տպ. մամուլ։ Տպագրվել է «Հայկական ժամանակ» ՍՊԸ-ում։ Գին՝ 1 դրամ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՆԵՐԱԼԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ Է 1893 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ

ՀԱՍՑԵ՝ ՊԱՐՈՆ ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՄԲ